

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 และเปรียบเทียบสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา จำแนกตาม ประเภทการจัดการศึกษา และขนาดสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ตามเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษา
 - 1.1 ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษา
 - 1.3 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา
 - 1.3.1 แนวคิดในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา
 - 1.3.2 หลักการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา
2. การระดมทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.1 ความหมายของการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.2 แนวการปฏิบัติในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.3 แนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.4 ขอบข่ายของทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.4.1 แหล่งทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.4.2 ประเภทของทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.5 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.5.1 บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.5.2 บทบาทของครูกับการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.5.3 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน ส่วนร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษา
 - 2.6 การสังเคราะห์แนวคิดการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษา จะต้องอาศัยทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญ ในการบริหารงาน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมตามภาระหน้าที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

1. ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2542 (2542, หน้า 382) ทรัพยากร หมายถึง สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์ อาทิ เงินตรา ที่ดิน สมบัติพัสดุสถาน หรือวัตถุที่มีรูปร่าง

ปริชา คัมภีร์ปกรณ์ (2547, หน้า 5) กล่าวว่า ทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลาง ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของคน วัสดุ เงิน หรืออื่นๆ ที่จะ เป็นเครื่องช่วยในการดำเนินงานขององค์การ สำเร็จได้

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากร หมายถึง สิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เป็นตัวกลางที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมขององค์การหรือหน่วยงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สำหรับในส่วนของทรัพยากรทางการศึกษาได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาไว้ 2 แนวทาง คือ ความหมายที่แคบทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้าที่นำไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทภายในสังคมปัจจัยนำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นรูปของเงิน งบประมาณทั้งรายจ่ายเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานประจำเช่น เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่าย วัสดุอุปกรณ์และการลงทุน ความหมายที่กว้างของทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิด ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลความสามารถในการดึงการระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม เกื้อหนุนการศึกษาในรูปแบบต่างๆ การสละเวลามาให้ทางราชการของบุคคลในสังคม ซึ่ง ไม่ใช่ครู อาจารย์ประจำ นอกจากนี้ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษายังหมายถึง ทรัพยากร มนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนถึงสื่ออุปกรณ์ ต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์เพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 99) ให้ความหมายทรัพยากรการศึกษามี ความหมายครอบคลุมถึงทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งรวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษา สื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ที่ดิน อาคารสถานที่ และเวลา ที่บุคคลในสังคมสละให้กับการศึกษาด้วย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549, หน้า 4) ได้ให้ความหมายทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรที่ไม่ใช่เงิน (Non-Financial Resources) และทรัพยากรทางการเงิน (Financial Resources) ในความหมายแรก ทรัพยากรที่ไม่ใช่การเงินครอบคลุมปัจจัย

หลักๆ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบกร ตามนัยนี้ทรัพยากรทางการศึกษาจึงรวมถึง บุคลากร ที่ดิน อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน นอกจากนี้ทรัพยากรทางการศึกษา ยังหมายถึง สิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจน วิทยุ โทรทัศน์ดาวเทียม อินเทอร์เน็ตที่สามารถใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (อ้างอิงใน สังวาลย์ วุฒิสเสลา, 2548, หน้า 12) กล่าวว่า ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาอีกนัยหนึ่งกล่าวว่าทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อการจัดการศึกษาจะไม่ใช่เรื่องเงินเท่านั้นแต่รวมหลายสิ่งหลายอย่างในสังคมเข้าไว้ด้วยกันไม่ว่าจะเป็น สถานศึกษา สถาบันศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการและภูมิปัญญาในชุมชน

กล่าวโดยสรุป ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการ การศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ อาคารสถานที่ ภูมิปัญญาในชุมชน ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 3) ระบุว่าทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาเป็น องค์ประกอบหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาการจ้ดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ ระดมทรัพยากรทางการศึกษาจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา

สำหรับสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544, หน้า 111-113) กล่าวว่า การจัดการ การศึกษาเป็นการลงทุนเพื่ออนาคตการจัดการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์อย่าง สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจและสติปัญญาแต่ในการลงทุนเพื่อการศึกษาจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ทุก ส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมและการลงทุนของรัฐบาลนั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผล ของการจัดสรรทรัพยากรและบริหารทรัพยากรเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและสังคม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545, หน้า 5) กล่าวว่า บทบาทของทรัพยากรใน การดำเนินกิจกรรมของโรงเรียนที่มีความสำคัญ 2 ด้าน คือ ด้านปริมาณและด้านคุณภาพ ด้าน ปริมาณของทรัพยากรมีผลต่อการดำเนินกิจกรรม เพราะหากทรัพยากรมีเพียงพอการดำเนิน กิจกรรมต่างๆ ก็จะดำเนินการไปอย่างมีคุณภาพ ตรงกันข้ามถ้าหากขาดทรัพยากรหรือทรัพยากร มีไม่เพียงพอแล้ว การดำเนินกิจกรรมก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือมีประสิทธิภาพได้ และด้าน คุณภาพของทรัพยากรมีผลต่อการดำเนินกิจกรรมขององค์ การมีนัยคล้ายคลึงกับปริมาณของทรัพยากร ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ประสิทธิภาพของกิจกรรม คุณภาพของทรัพยากรจะมีผลต่อประสิทธิภาพของ

กิจกรรมค่อนข้างสูง ในบางครั้งแม้ทรัพยากรจะมีจำนวนมาก แต่ถ้าหากเป็นทรัพยากรที่ปราศจากคุณภาพการดำเนินกิจกรรมก็ปราศจากประสิทธิภาพได้

สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์ (2546, หน้า 50-51) กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรการศึกษาดังนี้

1. เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาต้องใช้สิ่งสนับสนุน อำนวยความสะดวกต่างๆ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ เงิน วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ ถ้าปราศจากทรัพยากรพื้นฐานเหล่านี้การบริหารจัดการศึกษาก็จะเกิดขึ้นไม่ได้
2. เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต้องพัฒนาที่ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะต้องพัฒนาในการบริหารจัดการศึกษา
3. ทรัพยากรการศึกษาจะทำให้สถานศึกษามีระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เพราะมีการปรับปรุงการใช้ทรัพยากรการศึกษาในภารกิจงานของโรงเรียน ทั้งด้านการบริหารทั่วไป ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ทรัพยากรการศึกษาจะทำให้มีระบบการจัดการสถานศึกษาทันสมัย มีอิสระ คล่องตัวเนื่องจากมีระบบข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีในการติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษา
5. ทรัพยากรการศึกษามีประโยชน์ในการวิเคราะห์ และตัดสินใจในการบริหารจัดการศึกษาในภาพรวมและในระดับสถานศึกษาได้ประโยชน์สูงสุด
6. ทรัพยากรการศึกษาทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคม โดยการระดมทรัพยากรทุกด้าน เช่น บุคลากร งบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาตามโครงสร้างการปฏิรูปการศึกษา เป็นการช่วยส่งเสริมให้การบริหารงานด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารทั่วไปอย่างมีคุณภาพ และเป็นตัวกลางหรือตัวกระตุ้นให้ผู้บริหารดำเนินกิจกรรมหรือภารกิจของสถานศึกษาไปได้ด้วยดี ทำให้สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และได้ผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

แนวคิดในการบริหารทรัพยากรมีมานานแล้วตั้งแต่ครั้งมนุษยชาติเริ่มรวมกันอยู่เป็นกลุ่ม เมื่อรวมกันเข้าก็จะต้องมีการสะสมของใช้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารจึงทำให้เกิดแนวคิดว่าทำอะไรจึงจะหาอาหารมาให้ได้พอกินให้นานที่สุด หรือจะทำการขนส่งอาหารจากที่หนึ่งไปที่หนึ่งในเวลาอันรวดเร็วได้ความคิดในการบริหารทรัพยากรในตอนแรกๆ เป็นแนวคิดเพื่อความอยู่รอดและความอยู่รอดของคนและชุมชนเป็นส่วนใหญ่

3.1 แนวคิดในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

แนวคิดในการบริหารทรัพยากร ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ในภาวะการณ์เกิดสงครามกองทัพในฐานะที่ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพยากรและยุทธโศปกรณ์ต่างๆ กองทัพจะต้องจัดระบบในการบริหารทรัพยากรของตนเป็นอย่างดีจึงจะสามารถทำสงครามได้ ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2547, หน้า 8-10) กล่าวว่า Bender ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรไว้ 2 แนวคิด คือ แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์และแนวคิดทางด้านการบริหาร ซึ่งสรุปได้ดังนี้

3.1.1 แนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) ทรัพยากรมนุษย์
- 2) ทรัพยากรทางกายภาพ ประกอบด้วย ที่ดิน เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องมือ และ วัสดุ/หรือพลังงาน
- 3) ทรัพยากรการเงิน ได้แก่ เงินและสิ่งอื่นๆ ที่สามารถชี้แทนเงินได้
- 4) ข้อเสนอเทศ เช่น ข้อมูล ความรู้ Software Hardware

3.1.2 แนวคิดทางด้านการบริหาร มีแนวคิดที่แตกต่างกัน 3 แนวคิด คือ

แนวคิดที่หนึ่ง กล่าวว่าทรัพยากรทางการบริหารที่สำคัญ มี 4 ประการ เรียกว่า “4 Ms” ได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management)

แนวคิดที่สอง คิดว่าทรัพยากรพื้นฐานของการบริหารนั้น มี 3 ประการ เรียกว่า “3 Ms” ได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) และการจัดการ (Management) โดยคิดว่าเมื่อมีเงินและสามารถจัดซื้อหาวัสดุได้

แนวคิดที่สาม เป็นแนวคิดทางฝ่ายธุรกิจเอกชนโดยแบ่งทรัพยากรในการดำเนินงาน มี 6 ประการ เรียกว่า “6 Ms” ได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) วิธีการ (Method) ตลาด (Market) และเครื่องจักรกล (Machine)

การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ในแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นั้นต้องตอบสนองต่อนโยบายที่สำคัญ ดังนี้

1. การระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินจากทุกส่วนของสังคมเพื่อนำมาใช้จัดการศึกษา
2. ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา โดยจัดสรรเงินอุดหนุนรายบุคคลให้แก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกันและจัดสรรเงินเพิ่มเติมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ
3. ให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ควบคู่กับระบบการบริหารการเงินและบัญชี ระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพการใช้จ่ายงบประมาณ

แนวคิดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , 2546, หน้า 45) มีจุดเน้นที่แตกต่างจากเดิม คือ เน้นให้เป็นระบบที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษา มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการบริหารทั้งการบริหารการเงิน สินทรัพย์และบุคลากร ตามแนวทางบริหารจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) โดยสถานศึกษาและโรงเรียนจัดทำแผนการหารายได้และแผนการใช้จ่ายเงิน มีการควบคุมดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่กฎเกณฑ์กำหนด อีกทั้งมีระบบข้อมูลที่เชื่อถือได้เป็นปัจจุบันและครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องทรัพยากรทุกด้าน มีเอกสารหลักฐานให้ตรวจสอบได้สะดวกตลอดเวลา เพื่อความโปร่งใสและยอมรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้โดยมีกรอบแนวคิดการบริหารดังนี้

1. มีการวางแผนการเงิน จัดทำงบประมาณที่สอดคล้องกับแผนการดำเนินงานและการพิจารณาจัดสรรเงินที่เป็นธรรมและโปร่งใส
2. มีการบริหารสินทรัพย์ของสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
3. มีการจัดการเกี่ยวกับการรับและการจ่ายเงิน ทั้งเงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณ ที่สะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
4. มีการควบคุมการดำเนินงานทางการเงิน การบัญชีและพัสดุที่รัดกุม
5. มีการตรวจสอบเงินและทรัพย์สินของสถานศึกษาที่ครอบคลุมและสม่ำเสมอ
6. มีการจัดเก็บเอกสารหลักฐานทางการเงินของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและสะดวกต่อการค้นหาและอ้างอิง

7. มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดองค์การในการบริหารงานการเงินของสถานศึกษาที่มีความชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน

กล่าวโดยสรุป การบริหารทรัพยากรนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน เนื่องจากความจำกัดของงบประมาณโดยสถานศึกษายึดแนวคิดในการบริหารจัดการ ทรัพยากรการศึกษาโดยให้ความสำคัญต่อการวางแผน จัดระบบงาน และระบบการควบคุมตรวจสอบที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาและภารกิจของสถานศึกษา มีการจัดสรรทรัพยากรเหมาะสมตามความจำเป็น กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของบุคลากรที่ชัดเจน และมีการสร้างความเข้าใจในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

ปรีชา คัมภีรปรภรณ์ (2547, หน้า 12) ได้กล่าวถึง การดำเนินกิจกรรมหรือภารกิจของหน่วยงานต่างๆ นั้นหากสามารถดำเนินไปตามภารกิจของตนจริงๆ และพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การบริหารทรัพยากรจากหน่วยเหนือก็ไม่มีมีความจำเป็นแต่อย่างใด แต่ก็ยังมีหน่วยงานที่ผู้รับผิดชอบยังขาดความรอบคอบในการบริหารอยู่ถ้าหากพิจารณาในการดำเนินการแล้ว จะสรุปได้ว่าแนวทางการดำเนินการบริหารทรัพยากรของหน่วยงานสามารถปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม การดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมจำเป็นต้องได้รับทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุ หรือสิ่งใดๆ ถ้าหากไม่มีทรัพยากรแล้วการดำเนินกิจกรรมก็ไม่ได้สามารถดำเนินไปได้ หรือถ้าหากได้รับทรัพยากรไม่เพียงพอกิจกรรมหรือภารกิจที่ดำเนินนั้น อาจจะทำได้แต่ไม่สามารถจะได้ผลดีได้ เช่น ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนได้รับการจัดสรรคน เงิน และวัสดุการศึกษาน้อย โรงเรียนสอนได้ สามารถดำเนินงานได้ แต่ผลที่ได้รับจะไม่ดีเท่ากับได้รับคน วัสดุและเงินอย่างเพียงพอ

2. เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการดำเนินงานในการจัดทรัพยากรให้แก่หน่วยงานนั้น บางครั้งจะเป็นไปเพื่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน โดยการพยายามจัดหาทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพสูงในการทำงาน ได้แก่ การจัดสรรเทคโนโลยีสูงในการทำงานไปให้ เช่น การจัดการเครื่องคอมพิวเตอร์ไปให้แทนเครื่องพิมพ์ดีด หรือจัดเครื่องพิมพ์ดีดไฟฟ้าให้แทนเครื่องพิมพ์ดีดธรรมดา เป็นต้น

3. เพื่อเป็นควบคุมการดำเนินงานขององค์การหรือผู้รับผิดชอบการบริหารทรัพยากรในบางครั้ง ก็เป็นไปเพื่อการควบคุมการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทำหรือดำเนินงานเฉพาะในภารกิจที่มอบหมายหรือกระทำภารกิจในช่วงเวลาที่กำหนด ตัวอย่างนี้

จะเห็นได้ในการบริหารทรัพยากรการเงินที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจะจัดสรรทรัพยากรให้เป็นงวดๆ เพื่อการดำเนินกิจกรรมแผนการให้งบประมาณทั้งหมดของแผนงานหรือโครงการ

4. เพื่อเป็นการส่งเสริมกิจกรรมใหม่ๆ การบริหารทรัพยากรนอกจากจะเป็นการบริหารเพื่อให้หน่วยงานดำเนินกิจกรรมปกติธรรมดาของหน่วยงานแล้ว ยังเป็นการบริหารทรัพยากรเพื่อเสาะแสวงหาความคิดใหม่ๆ คำตอบใหม่ๆ ด้วย เช่นในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อโครงการทดลอง โครงการวิจัยต่างๆ เป็นต้น

5. เพื่อเป็นการกระจายทรัพยากร ความต้องการทรัพยากรในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ นั้นมีมากกว่าทรัพยากรที่มีอยู่ ดังนั้นการบริหารทรัพยากรขั้นตอนหนึ่งคือ การจัดสรรทรัพยากรจึงมีความจำเป็นมากที่จะต้องนำมาใช้ เพื่อกระจายทรัพยากรไปยังหน่วยงานที่มีความต้องการจริงๆ ทั้งนี้ โดยอาศัยเกณฑ์ต่างๆ ในการบริหาร เช่น เกณฑ์ความรีบด่วนของงาน เกณฑ์ความสอดคล้องกับนโยบายหรือภารกิจหลัก และเกณฑ์ความจำกัดของทรัพยากร เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา มีแนวคิดสำคัญต่อการวางแผนจัดระบบงานและระบบการควบคุมตรวจสอบที่สอดคล้องกับนโยบายแผนพัฒนาการศึกษา และภารกิจของสถานศึกษา กำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากร และพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า และให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

3.2 หลักการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหาร ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งตอบสนองตามารมณแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียน และเน้นการใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามโครงสร้างของการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา การบริหารทรัพยากรจะเป็นกลไกหรือเครื่องมือสำคัญที่จะกระตุ้นให้สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาดังกล่าว การบริหารจัดการที่ดีต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ พร้อมรับการตรวจสอบได้เสมอ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์กรเจริญก้าวหน้าและมีคุณภาพ การบริหารจัดการที่ดีหรือธรรมาภิบาล เป็นหลักการปฏิบัติงานที่ได้ประกาศไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหาร การกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2544, คำนำ)

1. หลักนิติธรรม หมายถึง การตรากฎหมายที่ถูกต้อง เป็นธรรม การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย การกำหนดกฎ กติกา และการปฏิบัติตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก

2. หลักคุณธรรม หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ชยัน อุดหนุน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต จนเป็นนิสัยประจำชาติ

3. หลักความโปร่งใส หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคน ในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส

4. หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะด้วยการแจ้งความเห็น การได้สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

5. หลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกใน การรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการ แก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลดีและเสีย จากการทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า หมายถึง การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัด ใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ส่วน ปรีชา คัม ภีระภรณ์ (2547, หน้า 14-15) ได้กล่าวถึง หลักการบริหาร ทรัพยากรว่า ทรัพยากรแต่ละประเภทจะมีหลักที่แตกต่างกันออกไป เช่น หลักในการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ย่อมถือหลักประสิทธิภาพของงานและความพอใจของคนหลักการบริหารการเงินมี หลักคือประสิทธิภาพของงาน การบริหารอาคารสถานที่ วัสดุ ตลอดจนเวลาก็ย่อมมีหลักที่ แตกต่างกันออกไป ซึ่งหลักการบริหารทรัพยากรอย่างกว้างๆ โดยส่วนรวม 3 ประการ คือ ความ เสมอภาค ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของงาน ดังนี้

1. หลักความเสมอภาค ในการบริหารทรัพยากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรร ทรัพยากรนั้น จะต้องถือหลักนี้อย่างเคร่งครัด โดยที่ความเสมอภาคในที่นี้จะเน้นความเสมอภาค ในด้านคุณภาพ มากกว่าความเสมอภาคในด้านโอกาส ความเสมอภาคในด้านคุณภาพเป็นการ ตอบคำถามว่า เราจะบริหารอย่างไรจึงจะทำให้หน่วยงานหรือองค์กรและผู้รับบริการจะได้รับ บริการที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา

ความเสมอภาค (Equity) นั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ (Monk, 1990, หน้า 36-37 อ้างใน บริษัท คัมภีร์ปกครอง, 2547, หน้า 14-15)

1.1 ความเสมอภาคในแนวราบ (Horizontal Equity) ได้แก่ การที่ นักเรียนกลุ่มและภาวะเหมือนกันจะได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน

1.2 ความเสมอภาคในแนวตั้ง (Vertical Equity) ได้แก่ การกระทำกับ นักเรียนที่แตกต่างกันออกไป

2. หลักประสิทธิภาพ ในการบริหารทรัพยากรสิ่งที่จะต้องคำนึงให้มากที่สุด ในขณะที่ทรัพยากรมีจำกัด ได้แก่การมีประสิทธิภาพ ความมีประสิทธิภาพในการบริหารนี้จะรวมทั้ง ประสิทธิภาพในการจัดสรร ประสิทธิภาพในการใช้ เป็นต้น ผู้บริหารในฐานะที่รับผิดชอบในการบริหารทรัพยากรทั้งปวง จะต้องพิจารณาหาแนวทางในการบริหารว่าในขณะที่เรามีทรัพยากร จำกัดนั้น เราจะใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด การใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพนี้ จะรวมทรัพยากรทุกประเภททั้ง คน เงิน วัสดุ อาคารสถานที่ หรือแม้แต่ที่ดิน

3. หลักประสิทธิผล หลักการดำเนินงานขององค์การหรือหน่วยงานก็คือ การบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่กำหนดไว้ การใช้หรือการบริหารทรัพยากรก็คือ การพยายามหาสิ่งมาช่วยเหลือสนับสนุนให้การดำเนินงานของกิจกรรมต่างๆ บรรลุเป้าหมายงาน บางงานของหน่วยงานต้องล้มเหลวลงเพราะขาดทรัพยากร ตัวอย่างในสถานศึกษาจะเห็นได้ ชัดเจน เช่น โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนบางโรงเรียนประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารได้บริหารผู้รับผิดชอบไว้ โดยเฉพาะมีอุปกรณ์และวัสดุในการจัดทำเรียบร้อยและ ถูกต้องตามความต้องการ

ในบางกรณีการดำเนินงานกิจกรรมบางกิจกรรม ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมาย ได้เพราะขาดการจัดทรัพยากรมาให้ เนื่องจากผู้บริหารไม่มีทักษะในการบริหารทรัพยากรเกรงว่า เมื่อจัดหาทรัพยากรมาให้แล้วหน่วยงานจะเกิดการ “ขาดทุน” ทำให้เป้าหมายของหน่วยงาน คลาดเคลื่อนไปไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

สรุปได้ว่า ในการบริหารทรัพยากรทุกประเภทรูปแบบนั้น สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องยึดเป็น หลักการและแนวทางสำคัญ ก็คือ ความเสมอภาคในด้านคุณภาพ ความมีประสิทธิภาพและความ มีประสิทธิผลขององค์กร เพราะ แหล่งทรัพยากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ คือ เงิน ทั้งที่ได้มาจาก รัฐบาลและจากการระดมทุน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องนำเงินที่ได้ไปใช้สำหรับการจัดหา ทรัพยากรที่สำคัญต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องศึกษาถึงข้อกำหนดในการบริหาร เงินงบประมาณ โดยต้องมีการนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาใช้อย่างเต็มที่ นั่นคือ ต้องมีวินัยในการ

นำเงินไปใช้เพื่อจัดการศึกษา มีความซื่อสัตย์ในการใช้จ่ายเงินทุกบาท การเบิกจ่าย การจัดซื้อจัดจ้าง ต้องเป็นไปตามข้อกำหนดมีเอกสารยืนยันการทำงานทุกขั้นตอน และสามารถที่จะตรวจสอบย้อนหลังได้และที่สำคัญก็คือ ทรัพยากรที่จัดหามาทั้งหลายนั้น ต้องมีความเหมาะสมกับสถานศึกษาของตนและต้องได้รับประโยชน์อย่างคุ้มค่าสูงสุด

3.2.1 กระบวนการในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

ปรีชา คัมภีรปกรณ (2547, หน้า 20-21) สรุปกระบวนการในการบริหารทรัพยากรการศึกษาว่ามีหลักการกว้างๆ ดังนี้

1) กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของงานที่เราต้องการจะทำอย่างไร ทั้งในด้านของปริมาณและคุณภาพและจะต้องวิเคราะห์งานหรือกิจกรรมว่าหากต้องการบรรลุเป้าหมายนั้นจะต้องการทำงานหรือภารกิจอะไรบ้าง

2) กำหนดทรัพยากรที่ต้องการ เมื่อกำหนดเป้าหมายกิจกรรมแล้วจะต้องพิจารณาว่าในการดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นจะต้องใช้ทรัพยากรเท่าใด เช่น ต้องการทรัพยากรมนุษย์เมื่อวิเคราะห์ออกมาแล้วจะต้องใช้คนเท่าใด โดยควรวิเคราะห์ออกมาเป็น คน : วัน หรือ คน : เดือน แล้วแต่ลักษณะของงานหรือระบบเวลาที่จะปฏิบัติงานนั้น นอกจากนี้ทรัพยากรมนุษย์แล้ว ยังต้องการทรัพยากรอื่นๆ อีกหรือไม่หากต้องการต้องการเท่าใดจึงจะพอเพียง เช่น ต้องการทรัพยากรเงินเป็นค่าใช้จ่าย ค่าตอบแทนเท่าใด ต้องการวัสดุอุปกรณ์ใดบ้าง โดยพยายามจำแนกทรัพยากรเหล่านั้นออกเป็นหมวดหมู่และประการสำคัญคือ การกำหนดหรือวางแผนว่าจะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นเมื่อไร ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมและการแสวงหา

3) แสวงหาทรัพยากร การแสวงหาทรัพยากรนั้นอาจจะทำได้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดตั้งงบประมาณขอจากทางราชการ การขอบริจาค การขอความช่วยเหลือจากผู้เกี่ยวข้องหรือการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ

4) การจัดสรรทรัพยากร เมื่อได้ทรัพยากรแล้วผู้บริหารจะต้องจัดสรรทรัพยากรตามเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น อาจจัดสรรตามหลักการต่อไปนี้

1. ตามความริบด่วนของงาน หรือกิจกรรมใดถ้าต้องการทำอเนกด่วนเพื่อแก้ปัญหาหรือเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมริบด่วนก็จำเป็นจะต้องจัดสรรทรัพยากรให้ก่อน
2. เพื่อสืบต่อกิจกรรมเดิมเป็นการจัดสรร เพื่อให้งานเดินไม่ต้องชะงักหรือหยุดกับที่ เช่น การจัดการทรัพยากรการเงินเพื่อเป็นเงินเดือนแก่เจ้าหน้าที่เดิมจะต้องให้เพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป

3. เพื่อจัดกิจกรรมเดิมหรือกิจกรรมปกติ ซึ่งจะต้องทำ เช่น เรื่องของงานธุรการเป็นต้น เพื่อพัฒนางานใหม่หน่วยงานจะต้องมีการพัฒนา ดังนั้นกิจกรรมใหม่ๆ ควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ดำเนินไป

4. เพื่อทดแทนของเก่า ทรัพยากรบางอย่างจำเป็นจะต้องจัดสรรให้เพื่อการทดแทนของเก่าที่ชำรุดล้าสมัย

5) ควบคุมเมื่อจัดสรรให้แล้ว ผู้ที่ได้รับการจัดสรรจะนำไปใช้เพื่อดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น ผู้บริหารจะต้องมีการควบคุม เพื่อให้การใช้ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6) การประเมินเป็นการบริหารทรัพยากรขั้นสุดท้าย เพื่อประเมินดูว่าการใช้ทรัพยากรนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด ประสิทธิภาพที่ได้คุ้มกันหรือไม่เพียงใด และมีปัญหาประการใดหรือไม่ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงต่อไป

สรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรเป็นการบริหารที่ค่อนข้างกว้าง โดยผู้รับผิดชอบสามารถที่จำแยกออกไปเป็นการบริหารทรัพยากรเฉพาะอย่างได้ ที่สำคัญคือผู้รับผิดชอบต้องยึดหลักกระบวนการบริหารทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ โดยต้องเริ่มจากการวางแผนงานและมีเป้าหมายที่ชัดเจนแสวงหา และจัดสรรทรัพยากรได้เหมาะสม ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ สุดท้ายประเมินความคุ้มค่าจากการใช้ทรัพยากร

จะเห็นได้ว่าจากการศึกษาแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาพบว่า หน่วยงานหรือสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการวางแผน จัดระบบงาน และระบบการควบคุมตรวจสอบที่สอดคล้องกับนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาและภารกิจของสถานศึกษา และพยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ภายใต้หลักความเสมอภาคในด้านคุณภาพ ความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จ และยึดหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา ทรัพยากรจะเป็นกลไก หรือเครื่องมือสำคัญที่กระตุ้นให้สถานศึกษาดำเนินการเพื่อมุ่งตอบสนองเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

การระดมทรัพยากรทางการศึกษา

1. ความหมายการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษา ดังนั้นการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีผู้ให้ความหมาย ของการระดมทรัพยากรพอสรุปได้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (ราชบัณฑิตยสถาน , 2542, หน้า 928) ได้ให้ความหมายของการระดม หมายถึง การรวบรวม การแสวงหา การรวบรวมอย่างฉับพลัน ซึ่งพอจะสรุปความหมายของการระดมทรัพยากร หมายถึง รวบรวมทรัพยากร การแสวงหาทรัพยากร

สำหรับ ศุภร บุญราช (2544 , หน้า 5) กล่าวว่า การระดมทรัพยากรว่าเป็นการรวบรวมทรัพยากรมาใช้ในการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2544 , หน้า 16) ได้กล่าวถึง การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2547-2553 โดยเน้นการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาด้วยการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

สำหรับ รุ่ง แก้วแดง (2546 , หน้า 51) กล่าวถึง การระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการจัดการศึกษา ทุกส่วนของสังคมทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชนจะต้องตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกัน ในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็น ความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่และจริงจัง เพราะการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสติปัญญาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยส่วนรวม

ในขณะที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 1-21) ได้ระบุว่า การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินี้ หมวด 1 มาตรา 9 (5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา หมวด 7 มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการจัดการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินจากทั้งของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการสถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา

อาจกล่าวได้ว่า ถ้าจะให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงต้องให้ความสนใจในระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาและระบบบริหารทรัพยากรเพื่อ การบริหาร จัดการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นแนวทางสำคัญอันจะนำองค์กรทางการศึกษาไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างแท้จริง

ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า การระดมทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง การแสวงหา การนำมา การรวบรวม และการขอรับการสนับสนุนทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารจัดการศึกษา หรือขอความร่วมมือหรือประสานความร่วมมือจากแหล่งต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการ บริหารจัดการศึกษา

2. แนวการปฏิบัติในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

สำหรับแนวการปฏิบัติในการระดมทรัพยากร ทางการศึกษา เพื่อการจัดการศึกษา พอสรุปได้ดังต่อไปนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 หมวด 3 บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพ ของชนชาวไทย มาตรา 49 กำหนดว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษา ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการ สนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษา โดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น การจัดการศึกษาอบรมของ องค์การวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545 หน้า 15-16) ได้ให้แนวทางในการระดมทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษา ไว้ในหมวด 8 มาตราที่ 58 - 62 ไว้ดังนี้ มาตรา 58 ให้มีการระดม ทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์การปกครองส่วน ท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์การชุมชนเอกชน องค์การเอกชนองค์การวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ดังนี้ (1) ให้รัฐและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความ เหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด (2) ให้บุคคล ครอบครัวชุมชน องค์การชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาสถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย ทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุนการอุดหนุนและใช้ มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี

ส่วนมาตรา 59 ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งนี้เป็นที่ราชพัสดุ ตาม

กฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของ สถานศึกษาบรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มาโดยมีผู้อุทิศให้ หรือ โดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุ และให้เป็นกรรมสิทธิ์ ของสถานศึกษาบรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล รวมทั้ง ผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจาก การผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สิน หรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณไม่เป็นรายได้ ที่ ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

สำหรับมาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่ มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้ 1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับ บัณฑิตและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน 2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูป ของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น 3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับ ความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตามมาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความ เป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง 4) จัดสรร งบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบายแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและ ทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา 5) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติ บุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน 6) จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี่ยต่ำ ให้สถานศึกษาเอกชน เพื่อให้พึ่งตนเองได้ 7) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและ เอกชน

สำหรับมาตรา 61 ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่โดยบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ในขณะที่มาตรา 62 ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพผล การใช้งบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษา แนวทางจัด

การศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในและหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546, หน้า 12) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดย 1) มาตรการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษี 2) การรับบริจาค 3) ผู้เรียนร่วมรับภาระ 4) การเก็บภาษีเพื่อการศึกษา การจัดสรรทรัพยากรยึดหลักความพอเพียงความเป็นธรรม และความเสมอภาค ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยจัดสรรงบประมาณไปยังผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งมีมาตรการ/แนวทางเบื้องต้นโดยจัดเงินอุดหนุนเป็นรายหัว สำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและอุดหนุนทั่วไปให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จัดสรรงบประมาณและลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐจัดเป็นกองทุนและตั้งกองทุนต่างๆ ระบบการบริหารงานให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อความคล่องตัว นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดแนวปฏิบัติการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. สถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่เป็นกิจกรรมเพิ่มเติมจากหลักสูตรการเรียนการสอนตามปกติได้ เพื่อเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ พัฒนาคุณภาพการศึกษาหรือบริการอื่น เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของนักเรียน
2. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ ตามความเหมาะสมและความจำเป็น
3. สถานศึกษาต้องเสนอโครงการในการระดมทรัพยากร เพื่อขอความเห็นชอบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. สถานศึกษาจะต้องแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงค่าใช้จ่ายที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐตามมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และค่าใช้จ่ายแต่ละโครงการที่จะขอให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมรับภาระตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละสถานศึกษาตามมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
5. การใช้จ่ายทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นที่ได้รับจากการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับโครงการที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. ให้สถานศึกษารายงานผลการดำเนินงานตามโครงการต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและปิดประกาศให้ทราบโดยเปิดเผย

7. การรับบริจาคนอกเหนือจากโครงการในการระดมทรัพยากร ให้หัวหน้าสถานศึกษาดำเนินการได้ตามระเบียบและคำสั่งของทางราชการ ทั้งนี้ต้องเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้บริจาค และไม่เป็นไปเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์หรือเงื่อนไขใดๆ กับทางราชการ

8. สถานศึกษาต้องประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริจาคได้ทราบว่า สามารถนำไปเสร็จรับเงิน (ใส่ชื่อและนามสกุลของผู้ปกครองนักเรียน) ที่บริจาคให้แก่สถานศึกษาไปยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีได้ตามประกาศของอธิบดีกรมสรรพากร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 , หน้า 45-46) ได้กล่าวถึงแนว การปฏิบัติในการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์กิจกรรมและภารกิจ งาน/ โครงการตามกรอบประมาณการระยะปานกลางและแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีความจำเป็นต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมจากงบประมาณการรายได้งบประมาณไว้ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมให้เป็นไปตามความเร่งด่วนละช่วงเวลา

2. สสำรวจข้อมูลนักเรียนที่มีความต้องการได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาตามเกณฑ์การรับทุนทุกประเภท ตั้งกรรมการพิจารณาคัดเลือกนักเรียนได้รับทุนการศึกษาโดยตรวจสอบข้อมูลเชิงลึกพร้อมๆ กับการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน

3. ศึกษาวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร บุคคล หน่วยงาน องค์กรและท้องถิ่นที่มีศักยภาพให้การสนับสนุนการจัดการศึกษา ตลอดจนติดต่อประสานความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

4. จัดทำแผนระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษา โดยกำหนดวิธีการ แหล่งการสนับสนุน เป้าหมาย เวลาดำเนินการ และผู้รับผิดชอบ

5. เสนอแผนการระดมทรัพยากรทางการศึกษาและทุนการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อขอความเห็นชอบและดำเนินการในรูปคณะกรรมการ

6. เก็บรักษาเงินและเบิกจ่ายไปใช้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีที่ต้องใช้วงเงินเพิ่มเติมให้เป็นไปตามระเบียบของทุนการศึกษาและระเบียบว่าด้วยเงินนอกงบประมาณทั้งนี้ตามวัตถุประสงค์และไม่กำหนดวัตถุประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2547 , หน้า 16) ได้กำหนดแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้ การจัดกิจกรรมของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน โดยเน้นการใช้ต้นทุนจากสังคม 6 แหล่ง คือ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทรัพยากรบุคคล ทุนภูมิปัญญา และแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ทุนทางความรู้ และทุนรัฐบาล

ส่วนสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544, หน้า 116) ได้สรุปแนวการระดมทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษานั้น แหล่งงบประมาณส่วนใหญ่มาจากงบประมาณแผ่นดิน และบางส่วน มาจากการระดมทุนทุกส่วนของสังคมเพื่อจัดการศึกษาด้วยมาตรการต่างๆ ดังนี้

1. มาตรการด้านภาษี เป็นเครื่องมือในการระดมทรัพยากรและการลงทุน คือ การลดต้นทุนการระดมทุน ได้แก่ การลดหย่อน การยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดินสำหรับสถานศึกษา เอกชน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสินค้านำเข้าที่ใช้เพื่อการศึกษา
2. การกันรายได้จากการเก็บภาษีมาใช้เพื่อการศึกษา ได้แก่ การเก็บภาษีมรดก โดยกำหนดมูลค่าขั้นต่ำของมรดกที่จะเก็บและให้กันรายได้จากภาษีดังกล่าวมาใช้เพื่อการศึกษา
3. การสนับสนุนให้มีการบริจาค เพื่อการศึกษาเป็นรายการหักลดหย่อนภาษีเงินได้แยกต่างหากจากรายการลดหย่อนภาษีการบริจาคเพื่อการกุศลอื่นๆ
4. การยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์ ที่บริจาคเพื่อการศึกษา หากมีการจัดเก็บภาษีมรดก ให้ยกเว้นภาษีการรับมรดกที่บริจาคเพื่อการศึกษา
5. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายกำหนดให้ผู้เรียนระดับอุดมศึกษามีส่วนร่วม ในการรับภาระค่าใช้จ่ายสูงขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 35 ของต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา
6. การให้สถานศึกษามีอิสรภาพในการใช้จ่ายทรัพย์สินของสถานศึกษา ได้แก่ รายได้และผลประโยชน์ของโรงเรียนและบุคลากร
7. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ได้แก่ การทำแผนที่การศึกษา การกำหนดขนาดและรูปแบบที่เหมาะสมของสถานศึกษา การกำหนดขนาดและอัตรากำลังครูในสถานศึกษาการจัดให้มีมาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 ประการ การเปลี่ยนระบบบัญชีจากเกณฑ์เงินสดย่อยมาเป็นบัญชีตามเกณฑ์รับและพึงจ่าย
8. การระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น ได้แก่ การออกพันธบัตรการศึกษา ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อนำรายได้มาใช้สำหรับการศึกษา การสนับสนุนให้สถานศึกษามีเงินทุนระยะยาว โดยการนำงบประมาณเหลือจ่ายเข้าเป็นเงินทุนสะสมของสถานศึกษา โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังการกำหนดอัตราค่าสาธารณูปโภคสำหรับการบริการทางการศึกษาในอัตราพิเศษ เป็นต้น

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พุทธศักราช 2550-2554 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการ สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุน

ของประเทศที่มีอยู่ ทั้งที่เป็นทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีมากขึ้นและเชื่อมโยงกันเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ทั้งนี้การเสริมสร้างทุนทางสังคมจะเป็นพื้นฐานหลัก โดยต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณภาพคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีจิตสำนึกสาธารณะและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และเป็นพลังของการพัฒนาประเทศ

โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ได้กำหนดให้นำแผนชุมชนมาประกอบการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาท้องถิ่นและผลักดันการดำเนินงานภายใต้แผนชุมชนให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม โดยการระดมทรัพยากรภายในพื้นที่รับผิดชอบทั้งจากภาครัฐ เอกชน พัฒนาเอกชน และชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ซึ่งการระดมทรัพยากรต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ย่อมเป็นไปตามความต้องการของชุมชน โดยสถานศึกษามีหน้าที่หลักในการให้บริการความรู้ที่หลากหลายแก่ชุมชน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษาไปพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นพลังสำคัญที่จะช่วยผลักดันให้ประเทศชาติพัฒนาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2550, หน้า 73-74)

3. แนวทางการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา

แนวทางการระดมทรัพยากร เพื่อนำไปใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้ประกาศยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้หน่วยงานการศึกษาในสังกัดนำไปปฏิบัติ โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการศึกษา โดยการ
 - 1.1 ส่งเสริมการทำงานที่เสริมซึ่งกันและกัน ระหว่างองค์กรหลักทั้ง 5 องค์กร ได้แก่ การพัฒนาครู การซ่อมแซม การปรับปรุงอาคารเรียน การประดิษฐ์เครื่องเล่น สนามเด็กเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.2 ใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษา สถาบันอุดมศึกษา และสถาบันอื่นๆ ทั้งในและนอกกระทรวง
 - 1.3 พัฒนาและยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก จัดรถรับ-ส่ง Mobile Unit หมุนเวียนครูสอน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ ปรับซ่อมอาคารเรียน อาคารประกอบ
2. ส่งเสริมความร่วมมือทางการศึกษากับองค์กรภายในประเทศและต่างประเทศ โดยการ
 - 2.1 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้านการศึกษากับจีนและญี่ปุ่น

2.2 เชื่อมโยงกับสิ่งคปรีในการพัฒนาครู

3. แลกเปลี่ยนทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศ โดยการ

3.1 จัดระบบโรงเรียนพี่ โรงเรียนน้อง

3.2 แลกเปลี่ยนครู นักเรียนระหว่างประเทศ

ปารวี เจริญยศ (อ้างอิงใน นันทยา โสภณสรัญญา, 2552, หน้า 28-29) ได้เสนอแนวทางในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดังนี้

1. สถานศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของนักเรียนและครูเกี่ยวกับทรัพยากรที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการจัดสถานศึกษาทุกปี ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อเป็นตัวกำหนดในการวางแผนของสถานศึกษา โดยพิจารณาจากจำนวนนักเรียนกับจำนวนครู เงินทุนในการจัดการศึกษา อาคารสถานที่/วัสดุอุปกรณ์ในการเรียน ข้อมูลความคิดเห็นต่างๆ ของนักเรียนและครูที่ได้จากการสำรวจความต้องการของสถานศึกษาเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

2. สถานศึกษาควรแสวงหาทรัพยากรการศึกษาจากชุมชน เข้ามาในการจัดการศึกษา เช่น การขอรับบริจาคทรัพย์สิน อาคาร พื้นที่ เงินทุน แรงงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

3. สถานศึกษาควรจัดสรรหาทรัพยากรการศึกษาจากชุมชน เข้ามาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา เช่น เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ/วิทยากรภายนอกสถานศึกษามาเป็นวิทยากรของกลุ่มสาระวิชาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติงาน และสถานที่ฝึกปฏิบัติงาน เป็นต้น

4. สถานศึกษาควรจัดทำระบบขั้อมูลของแหล่งทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาโดยแยกเป็นหมวดหมู่และประโยชน์ที่จะนำไปใช้ เช่น แหล่งทรัพยากรการเงิน แหล่งทรัพยากรบุคคล แหล่งวัสดุอุปกรณ์การศึกษา เป็นต้น

5. สถานศึกษาควรวางแผนระยะยาวพร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนในการนำทรัพยากรมาใช้เพื่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา และประสานงานกับแหล่งทรัพยากรไว้ล่วงหน้า เพื่อเตรียมการในการระดมทรัพยากรไว้ในการจัดการศึกษา

6. สถานศึกษาควรมีเงินทุนสะสมระยะยาวเพื่อจัดหาทรัพยากรของสถานศึกษาที่ได้มาจากกรบริจาคค่าอุปกรณ์หรือสื่อการเรียนการสอน ค่าอุปกรณ์กีฬาและดนตรี ค่าบริการน้ำดื่มมาใช้ เป็นต้น

7. สถานศึกษาควรหารายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากเงินบริจาคตามวัตถุประสงค์ต่างๆ รายได้นั้นมาจากการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น การจัดขายอาหารกลางวัน การขายผลิตภัณฑ์ของโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งรายได้เหล่านี้จะเป็นต้นทุนหมุนเวียนในการจัดหาแหล่งทรัพยากรอื่นๆ เพื่อการจัดการศึกษาในชุมชน

8. สถานศึกษาต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีทั้งชุมชนและใช้วิธีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาแก่ชุมชน ดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ผู้บริหารและบุคคลในสถานศึกษาต้องสร้างความรัก ความศรัทธา ให้เกิดขึ้นต่อชุมชน เพื่อจะได้รับการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษาของชุมชน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543, หน้า 137-158) ได้กำหนดแนวทางของการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. การให้สิทธิพิเศษทางภาษี การอำนวยความสะดวกในการดำเนินการขอจัดตั้งสถานศึกษาและการให้เอกชนลงทุนทางการศึกษา ในสาขาวิชาที่จำเป็นในการพัฒนาประเทศและสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน ให้บริษัทธุรกิจขนาดใหญ่จัดการศึกษาเอง หรือร่วมกับสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาในระยะยาว เช่น บริษัทแมคโดนัลด์ มีการจัดการศึกษาเองโดยจัดตั้งเป็น McDonald University โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงทุนการศึกษาเอง ผู้ที่จบ และมีคุณสมบัติเหมาะสมจะได้ทำงานในบริษัทที่จัดการศึกษานั้น การจัดการศึกษาเช่นนี้เป็นประโยชน์ทั้งผู้เรียน ที่จะได้รับการศึกษา และฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของผู้จ้างงาน ทำให้มีโอกาสได้ทำงานกับบริษัทเจ้าของสถานศึกษา และผู้จัดการศึกษาก็สามารถได้บุคลากรตรงกับความต้องการการจัดการศึกษาระยะสั้น ระยะเวลา 2 เดือน – 1 ปี เมื่อผู้เรียนเรียนจบ จะมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเข้าทำงานในบริษัทผู้จัด การศึกษาการจัดการศึกษาลับกันระหว่างสถาบันการศึกษากับผู้ผลิตสถาบันการศึกษาให้ความรู้พื้นฐาน ความรู้เบื้องต้น จากนั้นส่งให้บริษัทผู้ผลิต เป็นผู้จัดการศึกษาในวิชาเฉพาะ ที่เกี่ยวกับบริษัทนั้นๆ และการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษากับภาคการผลิต โดยเปิดสาขาวิชาของบริษัทเอกชนในสถานศึกษาให้ อาจารย์ในสถานศึกษาสอนวิชาความรู้พื้นฐาน วิชาสากล และให้บุคลากรของบริษัทผู้ผลิตสอนในวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะโดยตรงให้บริษัทธุรกิจเป็นผู้ลงทุนเพื่อให้ได้เด็กเก่งเข้าทำงานในบริษัท ให้บริษัทเอกชนให้ทุนการศึกษากับเด็กเรียนเก่งในสาขาวิชาที่บริษัทมีต้องการ โดยมีเงื่อนไขผูกมัดเมื่อเรียนจบต้องเข้าทำงานกับบริษัทที่ให้ทุนการศึกษาให้องค์กรภาคประชาชน องค์กรภาคเอกชน สถาบันทางศาสนา ชุมชนต่างๆ จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาสำหรับกลุ่มคนที่เฉพาะเจาะจง เช่น

กองทุนเพื่อการศึกษาของคนพิการทางตา กองทุนเพื่อการศึกษาของคนพิการทางหู กองทุนเพื่อการศึกษาอัจฉริยะ เป็นต้น

2. การจัดตั้งกองทุนเวลาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เวลาเข้ามาช่วยกิจกรรมทางการศึกษา การพัฒนาความรู้ คู่ความบันเทิงกำหนดนโยบายของชาติให้ละครทีวีทุกเรื่อง ต้องมีสัดส่วนของความรู้ที่ประยุกต์ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชน และการสร้างเครือข่ายปัญญาวิถีอินเทอร์เน็ต วิธีการสร้างเครือข่าย คือให้มหาวิทยาลัยเข้ามามีบทบาทสร้างองค์ความรู้แก่เด็กนักเรียนให้พ่อแม่สอนลูกและให้มีความร่วมมือในการผลิตสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่นๆ ให้มีข้อมูลเหมาะสมกับนักเรียน

วีระวัชร สุทธนนท์ (2551, หน้า 33-34) ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาในสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งได้สรุปผลตามสภาพและความเหมาะสมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กได้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดเป้าประสงค์ ดังนี้
 - 1.1 ศึกษาวัตถุประสงค์ในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนของสถานศึกษา
 - 1.2 ศึกษาสภาพบริบททั่วไปของสถานศึกษา
 - 1.3 ศึกษาสภาพปัญหาในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
 - 1.4 ศึกษาความต้องการในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
 - 1.5 ศึกษาการกำหนดระยะเวลาในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
 - 1.6 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา
2. การค้นหาโอกาส และพิจารณาถึงปัญหาอุปสรรค ดังนี้
 - 2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจทรัพยากรมาแจ้งผู้เกี่ยวข้องได้ทราบ
 - 2.2 นำข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็นมาแจ้งในที่ประชุม
 - 2.3 มอบหมายหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 2.4 กรรมการที่ได้รับมอบหมายนำข้อมูลแต่ละด้านมาแจ้งในที่ประชุม

- 2.5 การนำข้อมูลและตัวเลขที่จำเป็นในแต่ละด้านมาสรุปในที่ประชุม
- 2.6 การนำเสนอข้อมูลในแต่ละด้านมาแยกข้อดีและข้อเสีย
- 2.7 การนำข้อดีและข้อเสียมาขอความคิดเห็นเพื่อสรุปอีกครั้ง
3. การเปลี่ยนโอกาสให้เป็นแนวทางปฏิบัติ ดังนี้
 - 3.1 คัดเลือกความจำเป็นต้องการใช้ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เช่น เงินคอมพิวเตอร์ สื่อสิ่งพิมพ์ และครุภัณฑ์ต่าง ๆ
 - 3.2 นำข้อมูลหลาย ๆ ด้านมาเพื่อหาจุดอ่อนและจุดแข็ง
 - 3.3 นำข้อมูลมาพิจารณาจัดหาทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 3.4 จัดทำบัญชีแยกข้อมูลในแต่ละด้าน
 - 3.5 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นก่อน-หลัง ในการระดมทรัพยากร และการลงทุนเพื่อการศึกษา
 - 3.6 นำข้อดีทั้งหมดมาวางแผน
 - 3.7 จัดคนให้เหมาะสมกับแผนการทำงาน
 - 3.8 นำข้อดีทั้งหมดมาสร้างเป็นแนวทางการทำงาน
 - 3.9 ทำหนังสือขอความร่วมมือกับผู้ปกครองและญาติพี่น้องนักเรียน
4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุด ดังนี้
 - 4.1 เปรียบเทียบทางเลือกที่มีความเป็นไปได้
 - 4.2 เลือกข้อมูลที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดมาใช้
 - 4.3 จัดกรอบแนวทางตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น
 - 4.4 กำหนดงบประมาณและทรัพยากรที่ต้องการจำเป็น
 - 4.5 จัดทำบัญชีงบประมาณและทรัพยากรที่ต้องการ จำเป็น
 - 4.6 กำหนดระยะเวลาและบุคคลที่รับผิดชอบ
 - 4.7 นำข้อมูลจากการสรุปเพื่อขอความเห็นชอบในที่ประชุม และเลือกแนวทางที่ต้องการ
 - 4.8 ทุกคนในที่ประชุมให้ความเห็นชอบ และนำแนวทางไปใช้
5. การตรวจสอบและประเมินผลงาน ดังนี้
 - 5.1 กำหนดให้มีผู้รับผิดชอบในการทำแบบประเมินผล
 - 5.2 กำหนดให้มีผู้แจกแบบสอบถามและการติดตามประเมินผล

5.3 ประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา

5.4 นำแบบประเมินผลมารวบรวมกันสรุปผลและจัดทำเป็นรายงาน

5.5 นำผลจากการประเมินมาปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาในภาคเรียนต่อไป

5.6 รายงานผลการปฏิบัติการการพัฒนาแนวทางการวางแผนการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

กล่าว โดยสรุป ได้ว่า แนวทางในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษามีหลากหลายตามความเหมาะสม สอดคล้อง กับบริบทของโรงเรียน เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครู นักเรียนโรงเรียน และการจัดการศึกษา ซึ่งในการระดมทรัพยากรในสถานศึกษาทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การจัดการศึกษาทั้งภาครัฐภาคเอกชนลดค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในภาครัฐและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสถาบันการศึกษา กับชุมชนสามารถนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษา

4. ขอบข่ายของทรัพยากรทางการศึกษา

4.1 แหล่งทรัพยากรทางการศึกษา

ทรัพยากรทางการศึกษานั้นมีที่มาหลายแหล่งด้วยกัน ดังนี้

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2547, หน้า 25-26) กล่าวถึงแหล่งทรัพยากรทางการศึกษาได้มาจาก

1. งบประมาณแผ่นดิน สถานศึกษาที่เป็นของราชการงบประมาณแผ่นดินถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากรแหล่งใหญ่ที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางการเงินโดยจะรวมเงินไว้ทุกหมวดตั้งแต่หมวดเงินเดือนค่าจ้าง จนถึงหมวดที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ปัจจุบันนี้การจัดเงินงบประมาณรัฐบาลพยายามจัดให้ตามโครงการต่างๆ

2. เงินนอกงบประมาณนอกจากเงินรายได้แผ่นดินแล้ว บางสถาบันการศึกษายังมีรายได้ของตนเองโดยเฉพาะ เช่น เงินบำรุงการศึกษา หรือเงินอื่นๆ ซึ่งเงินเหล่านี้เป็นเงินที่สถานศึกษานั้นสามารถจัดหาได้และสามารถจัดทำโครงการเพื่อใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนได้

3. เงินจากการลงทุน สถานศึกษาที่เป็นเอกชน แหล่งเงินรายได้ส่วนใหญ่มาจากการลงทุนของเจ้าของกิจการซึ่งอาจจะเป็นเอกชน มูลนิธิ สมาคม ก็ได้เงินนี้จะใช้ในการดำเนินกิจการทั้งปวงของสถานศึกษานั้นร่วมกันกับเงินรายได้ที่เรียกเก็บจากผู้เรียน

4. ทรัพยากรจากชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญมาก สถาบันการศึกษาจะได้รับการสนับสนุนทรัพยากรแทบทุกประเภทจากชุมชน แหล่งทรัพยากรของชุมชนประกอบด้วย บุคคล องค์กรต่างๆ เช่น สมาคม มูลนิธิ องค์กรกุศลต่างๆ

5. แหล่งทรัพยากรจากต่างประเทศ เป็นแหล่งสนับสนุนในรูปของทุน ผู้เชี่ยวชาญหรือวัสดุ อุปกรณ์

สำหรับแหล่งทรัพยากรเพื่อการศึกษา นั้น นอกจาก รัฐแล้วในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 58 ได้กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้าน งบประมาณ การเงิน และทรัพย์สินจากแหล่งต่างๆ อย่างหลากหลาย ทั้งองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา

ดังนั้น ในการที่จะสามารถวางแผนและยุทธศาสตร์การระดมทรัพยากรเพื่อ การศึกษาให้ได้นั้น จำเป็นต้องจำแนกแหล่งที่มาของทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. บุคคล หมายถึง บุคคลผู้ให้หรือส่งเสริมสนับสนุนให้ทรัพยากรประเภทใดประเภทหนึ่งดังกล่าวข้างต้น โดยผ่านกระบวนการระดมทรัพยากร
2. หน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน
3. หน่วยงานสังคม องค์กรต่างๆ ที่ได้รับยกย่องจากสังคม
4. สถานประกอบการ หมายถึง กิจกรรมส่วนบุคคลที่ดำเนินอาชีพเฉพาะตน
5. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ

ศิริพร สุขสวัสดิ์ (2551, หน้า 20 -21) ได้กล่าวถึง แหล่งทรัพยากร ทาง การศึกษา ซึ่งประกอบด้วย

1. งบประมาณแผ่นดิน สถานศึกษาที่เป็นของราชการงบประมาณแผ่นดิน ถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากรแหล่งใหญ่ที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางการเงิน โดยจะรวมเงินไว้ทุกหมวดตั้งแต่หมวดเงินเดือนค่าจ้าง จนถึงหมวดที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ปัจจุบันนี้การจัดเงิน งบประมาณรัฐบาลพยายามจัดให้ตามโครงการต่างๆ

2. เงินนอกงบประมาณนอกจากเงินรายได้แผ่นดินแล้ว บางสถาบัน การศึกษายังมีรายได้ของตนเองโดยเฉพาะ เช่น เงินบำรุงการศึกษา หรือเงินอื่นๆ ซึ่งเงินเหล่านี้เป็น เงินที่สถานศึกษานั้นสามารถจัดหาได้และสามารถจัดทำโครงการเพื่อใช้ในกิจกรรมของโรงเรียนได้

3. เงินจากการลงทุน สถานศึกษาที่เป็นของเอกชน แหล่งเงินรายได้ส่วนใหญ่มาจากการลงทุนของเจ้าของกิจการซึ่งอาจจะเป็นเอกชน มูลนิธิ สมาคมก็ได้ เงินนี้จะใช้ในการดำเนินกิจการ ทั้งปวงของสถานศึกษานั้นร่วมกับเงินรายได้ที่เรียกเก็บจากผู้เรียน

4 . ทรัพยากรจากชุมชน เป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญมาก สถาบันการศึกษาจะได้รับการสนับสนุนทรัพยากรแทบทุกประเภทจากชุมชน แหล่งทรัพยากรของชุมชนประกอบด้วย บุคคล องค์กรต่างๆ เช่น สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศลต่างๆ

5. แหล่งทรัพยากรจากต่างประเทศ เป็นแหล่งสนับสนุนในรูปแบบของทุนผู้เชี่ยวชาญ หรือวัสดุ-อุปกรณ์

เบญจวรรณ อุไรรัตน์ (2551, หน้า 38 -51) ได้ศึกษาการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 พบว่า ทรัพยากรที่เป็นปัจจัยที่ทำให้การบริหารประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ทรัพยากรทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่โรงเรียนเชิญมาเป็นวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ผู้นำท้องถิ่น เจ้าของสถานประกอบการ พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ตลอดจนผู้นำด้านต่างๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ด้านทรัพยากรการเงิน หมายถึง ทรัพยากรในรูปแบบการเงิน ที่สามารถสรรหามาได้ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุวัตถุประสงค์

3. ด้านทรัพยากรวัสดุ-อุปกรณ์ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารสถานศึกษา วัสดุ-อุปกรณ์ที่ประดิษฐ์ขึ้นเองหรือทางธรรมชาติ ประเพณี อาคารสถานที่ แหล่งเรียนรู้ ที่เป็นรูปแบบไม่ใช่ตัวเงิน เอกสารที่สามารถนำมาเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ด้านทรัพยากรการบริหารจัดการ หมายถึง หลักวิธีการ ดำเนินงานวางแผน กำหนดนโยบาย การแสวงหา การจัดการ การใช้ การประเมิน การตรวจสภาพ การควบคุม ตามหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดี เพื่อบริหารการศึกษาในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง

ประเสริฐ วงศ์เสนา (2552, หน้า 28-41) ได้ศึกษา สภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการบริหารการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

อุปถัมภ์ 2 ซึ่งได้จำแนกทรัพยากรในท้องถิ่นมาเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง บุคลากรที่เกี่ยวข้องและสามารถที่จะนำมาช่วยเหลือในการจัดการศึกษาได้ เช่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ครู อาจารย์ ผู้นำท้องถิ่นด้านการปกครอง ผู้นำศาสนา และผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ
2. ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง ทรัพยากรในรูปแบบของเงินทั้งทางตรงและทางอ้อมจากผู้บริจาคจากผู้ที่ต้องการสนับสนุน และเงินที่โรงเรียนได้มาจากแหล่งอื่นๆ เพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน
3. ทรัพยากรทางกายภาพ หมายถึง ที่ดิน เครื่องอำนวยความสะดวก เครื่องมือ วัสดุ/พลังงาน ทรัพยากรที่มาจากธรรมชาติ สถานประกอบการ ห้างสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และวัด โบสถ์ มัสยิด
4. ทรัพยากรทางสังคม หมายถึง สิ่งที่สังคมสร้างขึ้นและดำรงอยู่ในสังคม เช่น กิจกรรมวันสำคัญ ความเป็นอยู่ของประชาชน ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เป็นต้น
5. ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะในปัจจุบัน ข้อมูลที่ได้จากระบบเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต (Internet) นันทยา โสภณสรัญญา (2552, หน้า 26-27) ได้ศึกษาการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกแหล่งที่มาของทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา 5 แหล่ง ดังนี้
 1. แหล่งทรัพยากรบุคคล ได้มาจากบุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด ทักษะ ประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญด้านวิชาการ และวิชาชีพ มีคุณธรรม รับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ
 2. แหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้มาจากแหล่งกำเนิดธรรมชาติ เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมด สามารถมีขึ้นได้อีกตามระบบนิเวศของธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำตก ภูเขา ฯลฯ และทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วสูญสิ้นไม่สามารถทดแทนได้ เช่น แร่ ธาตุ หิน น้ำมัน เป็นต้น

3. แหล่งทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้มาจากสิ่งต่างๆ ที่เป็นวัตถุ หรือแหล่งความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นโดยฝีมือมนุษย์ และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาเช่น อาคารสถานที่ สิ่งก่อสร้างของหน่วยงานราชการ หรือเอกชน สถานประกอบการ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมประจำจังหวัด ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ประจำจังหวัด สำนักงานหรือหน่วยงานราชการและเอกชน โสตทัศนอุปกรณ์ วัด โบสถ์ มัสยิด สถานศึกษา โบราณสถาน หนังสือ ตำรา ข้อมูลข่าวสาร

4. แหล่งทรัพยากรทางสังคม ได้มาจากการขอรับการสนับสนุนข้อมูลแหล่งความรู้อันเกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กิจกรรมของชุมชน และนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา

5. แหล่งทรัพยากรทางการเงิน ได้มาจาก ทรัพยากรในรูปแบบของเงินทั้งทางตรง และทางอ้อมจากผู้บริจาค จากผู้ที่ต้องการสนับสนุน และเงินที่โรงเรียนได้มาจากแหล่งอื่น เพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

4.2 ประเภทของทรัพยากรการศึกษา

ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา สามารถแบ่งประเภทของทรัพยากรได้หลายประเภทด้วยกันการแบ่งประเภทของทรัพยากรนั้นขึ้นอยู่กับว่าเราจะใช้เกณฑ์หรือแนวคิดอะไรเป็นการแบ่ง สำหรับแนวคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์ Paul S. Bender (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , 2541, หน้า 5-6 อ้างอิงใน Paul S. Bender, "An Alternative View of the Management Process," in Resource Management, 1983 หน้า 6-7) ได้แบ่งทรัพยากรเพื่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจออกเป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐศาสตร์ทุกระดับ
2. ทรัพยากรทางกายภาพ ประกอบด้วย ที่ดิน (Land) เครื่องอำนวยความสะดวก (Facilities) เครื่องมือ (Equipment) วัสดุ/พลังงาน (Materials and/or Energy)
3. ทรัพยากรการเงิน ได้แก่ เงินและสิ่งอื่น ๆ ที่สามารถใช้แทนกันได้
4. ข้อสนเทศ ประกอบด้วย ข้อมูล (Data) ความรู้ (Knowledge) ละมุนภัณฑ์ (Software) และอุปกรณ์ (Hardware)

นฤมล ตันธสุรเศรษฐ์ (2533, อ้างอิงใน สาวิตรี อุตมะ, 2547, หน้า 15) ได้กล่าวถึงประเภทของทรัพยากร ดังนี้

1. ประเภทบุคคล หมายถึง บ่อเกิดหรือศูนย์รวมของวิชาความรู้ที่เป็นบุคคลที่มีอยู่ในชุมชนหรือท้องถิ่นสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้ผู้สนใจที่ต้องการเรียนรู้ในชุมชนได้

เช่น ครู อาจารย์ พระสงฆ์หรือนักบวชในศาสนาต่าง ๆ ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้ นักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์มาก เป็นต้น

2. ประเภทของสื่อ หมายถึง ตัวกลางที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่มีผู้แสวงหาความรู้สามารถไปศึกษาค้นคว้าหรือรับถ่ายทอดความรู้ได้จำแนกเป็น สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

3. ประเภทวัสดุ - อุปกรณ์ หมายถึง วัสดุ ที่ใช้ในการบริหารจัดการศึกษารวมทั้งอาคาร สถานที่ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าให้เกิดความรู้ได้ทำให้เกิดประสบการณ์ตรงศึกษาสิ่งที่ต้องการได้

สุมาลี สังข์ศรี (อ้างอิงใน สังวาลย์ วุฒิสเสลา, 2548, หน้า 21) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรหรือทรัพยากรทางการศึกษาในชุมชนเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ทรัพยากรประเภทบุคคล ทรัพยากรประเภทบุคคลนี้ครอบคลุมบุคคลทุกเพศทุกวัยในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ อาจจะเป็นบุคคลเพียงคนเดียวหรือเป็นกลุ่มบุคคล เป็นกรรมการเป็นองค์การต่างๆ ในชุมชนก็ได้ที่สามารถให้ประโยชน์ในด้านต่างๆ แก่ชุมชน ในแต่ละชุมชนมีทรัพยากรบุคคลในหลายลักษณะ เช่น พระ ครู หมอ ยาแผนโบราณ ช่างฝีมือในด้านต่างๆ เขาวงกต บุคคลวัยแรงงาน ผู้เฒ่าผู้แก่ที่สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ของสังคม และจะรวมไปถึงองค์การต่างๆ ในท้องถิ่น ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล ตลอดจนจนถึงบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นักพัฒนาชุมชน ฯลฯ และการที่ชาวบ้านทั่วไปในหมู่บ้านมาร่วมมือร่วมแรงกันประกอบกิจกรรมของหมู่บ้าน ถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของความร่วมมือ

2. ทรัพยากรประเภทวัตถุและอาคารสถานที่ ทรัพยากรประเภทนี้ครอบคลุมวัตถุสิ่ง ของและอาคารสถานที่ทุกชนิดที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ซึ่งอาจนับได้ตั้งแต่ข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ในครัวเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนกระทั่งเอกสารสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สื่อสิ่งพิมพ์ เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ ครอบคลุมไปจนถึงอาคารสถานที่สิ่งก่อสร้างโบราณวัตถุ และโบราณสถานต่างๆ เช่น เงินสมัยต่างๆ พระพุทธรูป วัด โบสถ์ ศาลา เจดีย์ วิหาร พระปรางค์ สวนสาธารณะ หอประชุม สนามกีฬา ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือ

3. ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรประเภทนี้ครอบคลุมถึงสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติในแต่ละชุมชน แต่ละท้องถิ่นอาจจะมีแตกต่างกันไป ทรัพยากรนี้ได้แก่ ดิน น้ำ ทะเล ภูเขา ป่าไม้ พืชชนิดต่างๆ ต้นน้ำ น้ำมันเชื้อเพลิง สัตว์ต่างๆ อากาศ ฯลฯ

วิจิตร ศรีสะอ้าน (อ้างอิงใน สังวาลย์ วุฒิเสลา, 2548, หน้า 24) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า ในทางการบริหารการศึกษา ถือว่า 4M's อันได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management) เป็นทรัพยากรที่เป็นปัจจัยพื้นฐานเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การบริหารการศึกษาจะสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ ต้องได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานมากพอ ต้องมีวัสดุสิ่งของตามความต้องการของโครงการและแผนงาน และจะต้องมีระบบบริหารที่ดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 79) ได้จำแนกทรัพยากรที่จำเป็นในการบริหารได้ 4 ประเภท ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ

สังวาลย์ วุฒิเสลา (2548, หน้า 25) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 5 ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดขอบข่ายและประเภทของทรัพยากรการศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรทางบุคคล หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความสามารถ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ครูอาจารย์โรงเรียนอื่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพ ฯลฯ
2. ทรัพยากรทางวัสดุอุปกรณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ บ้านเรือน วัสดุทัศนูปกรณ์ในหน่วยงานต่างๆ ศูนย์วัฒนธรรม วัด โบสถ์ ฯลฯ
3. ทรัพยากรทางสังคม หมายถึง ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ฯลฯ
4. ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง ทรัพยากรในรูปการเงินทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม เพื่อสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

สำหรับ ทองสุข คุณมาศ (2547, หน้า 24-31) ได้กล่าวถึงการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาแบ่งเป็น 6 ประเภท คือ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรทางสังคม ทรัพยากรทางการเงิน และทรัพยากรการบริหารจัดการ ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลที่สามารถระดมมาใช้ในการจัดการศึกษา เช่น ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน พ่อแม่ หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความรู้

ความสามารถ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ ครูอาจารย์โรงเรียนอื่น ผู้นำท้องถิ่นด้านการปกครอง ผู้นำศาสนา ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ

2. ทรัพยากรทางธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษา เช่น ดิน หิน แร่ แม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง น้ำตก พืช สัตว์

3. ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง สถานที่ราชการ สถานประกอบการ บ้าน ศูนย์วัฒนธรรม วัด โบสถ์ มัสยิด สิ่งก่อสร้างโบราณวัตถุ ครอบคลุมไปจนถึงอาคารสถานที่ สื่อทัศนูปกรณ์ในหน่วยงานต่างๆ สื่อสิ่งพิมพ์ เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์

4. ทรัพยากรทางสังคม หมายถึง ประเพณี วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน กิจกรรมต่างๆ ในชุมชน

5. ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง ทรัพยากรในรูปของการเงิน โดยทางตรงและทางอ้อมเพื่อสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

6. ทรัพยากรทางการบริหารจัดการ หมายถึง หลักการบริหารในการบริหารจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และมีความเข้มแข็ง เช่น หลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี

สรุปได้ว่าการจัดประเภทของ ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา นั้น คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่จะใช้ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเงิน วัสดุ อุปกรณ์ ที่ดิน เทคโนโลยี อาคารเรียน เวลา ภูมิปัญญาในชุมชนองค์ประกอบทุกอย่างของสังคม เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์นั้นคือผู้เรียนได้เรียนรู้ มีศักยภาพในการดำรงตนอย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบันและอนาคตได้ซึ่งทรัพยากรเป็นปัจจัยที่ทำให้การบริหารประสบความสำเร็จได้มีผู้ให้แนวคิดและแบ่งประเภทของทรัพยากรทางการศึกษาไว้หลากหลาย พอสรุปได้ 4 ประเภท คือ ทรัพยากรด้านบุคลากร ทรัพยากรด้านการเงินหรืองบประมาณ ทรัพยากรด้านวัสดุ-อุปกรณ์ และทรัพยากรด้านการจัดการ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาค้นคว้าได้จำแนกแหล่งที่มาของทรัพยากรทางการศึกษา ตามหลักการของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่จำเป็นในการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับหน่วยงานทางการศึกษาและผลการวิจัยของนักการศึกษาหลายท่าน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ประเสริฐวงศ์เสนา, นันทยา โสภณสรัญญา, เบญจวรรณ อุไรรัตน์, สัจจาลย์ วุฒิสเสลา และทองสุข คุณมาศ โดยจำแนกจากแหล่งที่มาของทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

1. ทรัพยากรทางบุคคล
2. ทรัพยากรทางการเงิน
3. ทรัพยากรทางสังคม
4. ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น
5. ทรัพยากรทางธรรมชาติ

1. ทรัพยากรทางบุคคล

ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา และสถานศึกษาสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาการศึกษาได้ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครู อาจารย์ นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ แพทย์พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำรวจ พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ผู้นำท้องถิ่นด้านการปกครอง ผู้นำศาสนา เจ้าของสถานประกอบการ ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ นักศึกษา ศิษย์เก่า ปราชญ์ชาวบ้าน และมีกร ยกย่อง มอบเกียรติบัตรแก่ผู้ทรงคุณวุฒิในการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรทางการศึกษา ฯลฯ

1.1 ความสำคัญของทรัพยากรทางบุคคล

สุทธิวรรณ ตันติธรรณวงศ์ (2546, หน้า 152-153) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรบุคคลไว้ว่า เป็นผู้ที่มีดำเนินการจัดการทรัพยากรอื่น เช่น ทรัพยากรทางวัตถุ ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรทางธรรมชาติ เป็นต้น ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. 1.1 ทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา หรือชักจูงบุคลากรภายนอกสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมชุมชน และประเทศชาติต่อไป

1.1.2 ทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ ฯลฯ ซึ่งเป็นผู้นำความรู้ ทักษะและประสบการณ์มาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนสูงสุด

1.1.3 ทรัพยากรบุคคลจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนด้านการบริหารสถานศึกษา และด้านการเรียนการสอน โดยนำความรู้ทางวิชาการผสมผสานกับประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่ มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ให้ทันสมัยตรงกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน

1.1.4 ทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.1.5 ทรัพยากรบุคคลเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตตามศักยภาพ โดยเฉพาะชุมชนที่มีความพร้อม จะมีความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชนและระหว่างชุมชน ให้สถานศึกษาที่อยู่ในชุมชนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

1.1.6 ทรัพยากรบุคคลเป็นผู้ที่ทำให้สถานศึกษามีทรัพยากรเพียงพอในการจัดการศึกษา เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องมือฝึกทักษะต่างๆ เป็นต้น

2. ทรัพยากรทางการเงิน

ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง เงินทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการสถานศึกษา ได้แก่ เงินงบประมาณจากภาครัฐ และเงินนอกงบประมาณ เป็นเงินบำรุงการศึกษาหรือเงินที่สถานศึกษาได้รับการสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ เงินช่วยเหลือหรือกู้ยืมจากต่างประเทศ เงินที่มีผู้บริจาค เงินขององค์กรการกุศล มูลนิธิ สมาคม หรือองค์กรสาธารณะเพื่อการศึกษา รายได้ผลประโยชน์จากผลิตผล การให้บริการ และจากการใช้ทรัพย์สินของสถานศึกษา จัดทำผ้าป่า การศึกษา การจัดตั้งกองทุน มูลนิธิในสถานศึกษา จัดงานการกุศลหรือจัดกิจกรรมในเทศกาลต่างๆ เพื่อหาทุนมาใช้ในการจัดการศึกษา หรือดำเนินโครงการต่างๆ และ มีการสนับสนุนในการจัดหา รายได้ของนักเรียนจากการดำเนินโครงการ /กิจกรรมต่างๆ ฯลฯ

2.1 ความสำคัญของทรัพยากรทางการเงิน

สุทธิวรรณ ตันดิรจนาวงศ์ (2546, หน้า 159-160) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรการเงิน ดังนี้

2.1.1 ช่วยให้การดำเนินการของสถานศึกษาประสบความสำเร็จในงานภารกิจหลัก คือ งานด้านวิชาการ งานบริหารบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป

2.1.2 เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา

2.1.3 ช่วยให้การพัฒนาสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพในกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษา

2.1.4 ช่วยจัดสรรทรัพยากรหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งผลงานที่เกิดขึ้นมีประโยชน์สูงสุดและใช้ทรัพยากรน้อยที่สุด จึงจะถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2.1.5 ช่วยสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยเน้นต้นทุนค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ชุมชน สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. ทรัพยากรทางสังคม

ทรัพยากรทางสังคม หมายถึง ความรู้หรือกิจกรรมอันเกิดจากการศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม กิจกรรมวันสำคัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน การให้ความร่วมมือร่วมกิจกรรมของชุมชน และนำมาใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา ฯลฯ

3.1 ความสำคัญของทรัพยากรทางสังคม

Brown (อ้างอิงใน นันทยา โสภณสรัญญา, 2552, หน้า 24) กล่าวว่าการใช้ชุมชนเป็นแหล่งความรู้นั้นมีประโยชน์ต่อการศึกษามาก เพราะเป็นแหล่งวัสดุที่แท้จริงซึ่งสามารถจะศึกษาเป็นรูปธรรมได้ เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความรับผิดชอบ เพิ่มมนุษยสัมพันธ์ ระหว่างกันและกันทำให้นักเรียนสนใจเรียนดีขึ้น

4. ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น

ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง แหล่งทรัพยากรต่างๆ หรือ สถานที่ที่องค์กรภาครัฐ หรือภาคเอกชนสร้างขึ้นเพื่อลูกหลาน รวมทั้งเทคโนโลยีต่างๆ และสื่อนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษา ได้แก่ สถานที่ราชการ สถานประกอบการ หอสมุดของท้องถิ่น หรือ หอสมุดเอกชน ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม ศูนย์วิทยาศาสตร์ แหล่งประวัติศาสตร์และโบราณสถาน

4.1 ความสำคัญของทรัพยากรทาง วัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น

ปารวี เจริญยศ (อ้างอิงใน นันทยา โสภณสรัญญา, 2552, หน้า 23 -24) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นว่า

4.1.1 เป็นแหล่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น สถานที่ในแหล่งชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ จะช่วยเสริมสร้างความรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยใช้จัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4.1.2 เป็นแหล่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ความเป็นอยู่ของสังคม เพื่อที่จะได้ปรับปรุงตนเองให้อยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข เป็นการศึกษากระบวนการทางสังคม มีระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคม รู้จักปัญหาของสังคม วิธีแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เห็นสภาพความเป็นอยู่ของสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่อย่างแท้จริง

4.1.3 เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ ความสุข และความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนและการอบรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีประสบการณ์หลากหลาย เกิดความรู้ ความชำนาญทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ และความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

4.1.4 เป็นแหล่งที่ปลูกฝังความสำนึก ความรัก และเกิดความภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมของชาติ และแหล่งเรียนรู้ที่ทรัพยากรมนุษย์สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัฒนธรรม เหล่านี้เป็นสิ่งที่แสดงความรู้ ความสามารถ ความเจริญก้าวหน้าของแต่ละยุคสมัย สะท้อนภาพให้นักเรียนได้ศึกษาความเป็นมาจากหลักฐานโบราณสถานและโบราณวัตถุ

5. ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ทรัพยากรทางธรรมชาติ หมายถึง สิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตที่เกิดขึ้นเองตามแหล่งกำเนิดธรรมชาติ บนโลก โดยรวมถึงระบบนิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ที่มีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า แร่ธาตุ น้ำ พลังงานจากแสงอาทิตย์ อากาศ ตลอดจนแร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

5.1 ความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติ

ปารวี เจริญยศ (อ้างอิงใน นันทยา ไสภณสรัญญา, 2552, หน้า 22-23) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรทางธรรมชาติว่า

5.1.1 เป็นแหล่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่จะช่วยเสริมสร้างความรู้แก่ผู้เรียนในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยใช้จัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

5.1.2 เป็นแหล่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ความเป็นอยู่ของสังคม เพื่อที่จะได้ปรับปรุงตนเองให้อยู่ในชุมชนได้อย่างมีความสุข เป็นการศึกษากระบวนการทางสังคม มีระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคม รู้จักปัญหาของสังคม วิธีแก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม เห็นสภาพความเป็นอยู่ของสังคมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่อย่างแท้จริง

5.1.3 เป็นแหล่งที่ให้ความรู้ ความเข้าใจ ความสุข และความเพลิดเพลิน ซึ่งเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนและการอบรมพัฒนาผู้เรียน ให้มีประสบการณ์หลากหลาย เกิด

ความรู้ ความชำนาญทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ และความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

5.1.4 เป็นแหล่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เนื่องจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน ทำให้มีการติดต่อระหว่างสถานศึกษากับชุมชนมากขึ้น โดยสถานศึกษาใช้เป็นแหล่งข้อมูล ใช้จัดกิจกรรม และใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนให้นักเรียนไปศึกษาหาความรู้

5. บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

5.1 บทบาทของผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

การนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินการ มีทั้งผู้บริหาร ครูอาจารย์ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในชุมชน โดยเฉพาะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาทั้งหมดในโรงเรียน มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสำคัญบทบาทของผู้บริหารในการใช้ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ดังนี้

ดุษฎี ชูชัย (2551, หน้า 8) กล่าวถึง การระดมทรัพยากรทางการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรตระหนักและให้ความสำคัญในสิ่งต่อไปนี้

1. ความชัดเจนในเป้าหมายของหน่วยงานและสถานศึกษา
2. การใช้กระบวนการอย่างผสมผสานกลมกลืน และให้ความสำคัญเชิงเปรียบเทียบ
3. ความเป็นสากลของการบริหาร ได้แก่ ความเหมาะสมระหว่างลักษณะของงานหรือภารกิจ ทักษะทางการบริหาร และระดับชั้นของผู้บริหาร

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2547, หน้า 23-24) กล่าวถึงผู้บริหารในฐานะที่เป็นทั้งผู้ใช้และผู้แสวงหาทรัพยากรทางการศึกษา หากพิจารณาบทบาทและภารกิจของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและแผนของสถานศึกษา โดยจัดให้มีการทำแผนงานของสถานศึกษาของตนขึ้น เพื่อจะได้ทราบว่าต้องทำกิจกรรมอะไรบ้าง ดังนั้นหน้าที่ความรับผิดชอบประการแรกของผู้บริหารสถานศึกษา คือ การจัดให้มีการทำแผนของสถานศึกษาของตนขึ้น เพื่อจะได้ทราบว่าในช่วงเวลาต่างๆ นั้น จะต้องจัดทำกิจกรรมอะไรบ้าง อันจะเป็นแนวทางในการเสาะแสวงหาหรือการกำหนดทรัพยากรที่จะต้องใช้ในสถานศึกษา

2. กำหนดทรัพยากรที่ต้องการ จากแผนกิจกรรมของหน่วยงาน หรือสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้อง รวบรวมความต้องการด้านทรัพยากรจากแผนงาน โครงการ กิจกรรม

โดยการจัดทำในรูปแบบงานหรืองบประมาณที่ต้องการของสถานศึกษา โดย มีการจำแนกเป็นหมวดหมู่ที่ต้องการอย่างชัดเจน และที่สำคัญคือผู้บริหารจะต้องเรียงลำดับความสำคัญของโครงการเพื่อให้รู้ว่าควรจะทำกิจกรรมใด ก่อน-หลัง ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการบริหารทรัพยากรที่ได้มาให้สอดคล้องกับกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ

3. การแสวงหาทรัพยากร บทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา คือ บทบาทในการแสวงหาทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการของสถานศึกษา โดยแสวงหาจากแหล่งทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ เงินรายได้โรงเรียน เงินบริจาค ทรัพยากรจากชุมชน เป็นต้น

4. การจัดสรรทรัพยากร ทรัพยากรที่ได้มา นั้นอาจจะได้มาใน 2 รูปแบบ คือในรูปแบบของจำนวนรวมและทรัพยากรจำแนกเป็นรายโครงการหรือกิจกรรม ถ้าหากได้มาในรูปของจำนวนรวมผู้บริหารต้องจัดสรรทรัพยากรที่ได้มาให้กับโครงการ กิจกรรมต่างๆ โดยอาจจะต้องดำเนินการดังนี้

4.1 กำหนดเกณฑ์ในการจัดสรร เช่น ความสอดคล้องกับนโยบาย การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนผู้บริการ เป็นต้น

4.2 เรียงลำดับความสำคัญของโครงการ โดยอาจถือความรีบด่วนของโครงการหรือความสนองตอบต่อนโยบายของโรงเรียน หรือหน่วยเหนือเป็นหลัก ในการเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ

4.3 ตามหลักความพร้อมของโครงการ โดยจัดสรรในลักษณะที่โครงการใดมีความพร้อมในการดำเนินการก็จะจัดสรรให้ก่อน

5. การใช้ทรัพยากร เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยอาศัยแผนงาน หรือโครงการเป็นตัวชี้้นำในการใช้ทรัพยากรต่างๆ นั้น ควรจะมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 กำหนดแผนการใช้ในการวางแผนการใช้ควรที่จะกำหนดการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ เช่น การใช้กระดาษ ควรจะใช้ในกิจกรรมขั้นตอนใด ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ทรัพยากรที่ได้มาเก็บไว้โดยเปล่าประโยชน์

5.2 ควบคุมการใช้ เป็นการดูแลการใช้ทรัพยากรของผู้เกี่ยวข้องในการใช้ทรัพยากรให้ตรงกับคุณลักษณะ ประหยัด และมีประสิทธิภาพ

6. การประเมินการใช้ ทรัพยากรมีความสำคัญมากแต่ผู้บริหารส่วนใหญ่จะมองข้ามขั้นตอนนี้ไป การประเมินการใช้ทรัพยากรอาจจะมองในด้านต่อไปนี้

6.1 ประสิทธิภาพของการใช้ทรัพยากร ทรัพยากรบางประเภทที่ได้รับ
การจัดสรรมานั้น สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ ตัวอย่าง เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ใน
การดำเนินงานกิจกรรมมีประสิทธิภาพตรงกับที่ต้องการเพียงใด

6.2 ประสิทธิภาพของทรัพยากร ทรัพยากรที่ได้รับนั้นทำให้หน่วยงาน
ประสบความสำเร็จโดยใช้ทรัพยากรนั้นตรงกับเป้าหมาย

6.3 ความเพียงพอของทรัพยากร ประเมินดูว่าทรัพยากรที่ได้รับการ
จัดสรรมานั้นเพียงพอกับความต้องการหรือไม่

6.4 ปัญหาอุปสรรคในการใช้ทรัพยากร ผลการประเมินผู้บริหารจะได้
นำไปปรับปรุงด้านต่างๆ เช่น การจัดสรร การใช้ และการควบคุม เป็นต้น

จากแนวความคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดใน
การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่มีอยู่และได้รับมาเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา การใช้ทรัพยากร
จะมีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการทั้งในด้านการจัดการ
ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารงบประมาณของผู้บริหารเป็นสำคัญ

5.2 บทบาทของครูกับการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

การบริหารสถานศึกษาในภารกิจทุกส่วนผู้บริหารสถานศึกษามีได้ตัดสินใจและ
ดำเนินงานเพียงลำพังแต่จำเป็นต้องสร้างความร่วมมือ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วม
ปฏิบัติงาน ร่วมประเมินตรวจสอบ เพื่อให้เกิดพลังการทำงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในเรื่อง
ของการระดม ทรัพยากรเพื่อการศึกษาเกิดขึ้นได้จากการร่วมมือเป็นสำคัญจึงเป็นบทบาทของผู้บริหาร
สถานศึกษาต้องสร้างภาวะผู้นำให้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาโดยเฉพาะครู ที่จะเป็นสื่อกลาง
ติดต่อกับผู้ให้การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เหล่านั้น

สถานศึกษาเป็นหน่วยที่สำคัญที่สุดในระบบการศึกษา เพราะเป็นหน่วยที่
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน โดยตรง การที่จะบริหารจัดการสถานศึกษาให้สามารถ
กระบวนการเรียนรู้ที่ดีได้นั้น ต้องมีทั้งปัจจัยเอื้อ (Input) ให้กับครูและนักเรียนให้เพียงพอ การจัดหา
ปัจจัย เอื้อเหล่านั้นนอกจากภาครัฐจัดสรรแล้ว การระดมทรัพยากรภายนอกมาเพิ่มถือเป็นภาระที่
ผู้บริหารและครู ตลอดจนผู้มีส่วนร่วมจะ ต้อง ช่วยกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหาร
สถานศึกษาจึงต้องพยายามสร้างความตระหนักให้ครูและบุคลากรเห็นความสำคัญและพยายาม
พัฒนาตนให้มีทักษะการระดมทรัพยากร และวิธีที่เป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับ การพัฒนาให้เกิดความ
ยั่งยืนต่อสถานศึกษา ก็คือ อกการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้ ” (Learning
Organization) จึงจะสามารถทำคุณภาพการศึกษาได้สำเร็จ

สำหรับ กรมวิชาการ (อ้างอิงใน สวัสดิ์ อุตมะ, 2547, หน้า 18) ได้ระบุว่า บทบาทของผู้บริหารในการนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น แม้ว่าจะวางแผนและจัดการ (Planning and Management : P&M) ขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีเป้าหมายว่าจะจัดการอย่างไรจึงจะสัมฤทธิ์ผลตามที่วางแผนไว้ในการจัดการจำเป็นต้องคำนึงถึงเวลา และทรัพยากรคน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ นั่นคือถ้าใช้เวลามากก็ย่อมหมายถึงการลงทุนเกี่ยวกับ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์มากตามไปด้วยบุคลากร ในโรงเรียนอาจมีบุคลากรหลายฝ่ายแต่ที่สำคัญที่สุด ได้แก่ คณะครู ซึ่งผู้บริหารอาจดำเนินการดังนี้

1. กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนโดยยึดหลักความเสมอภาค ความรู้ความสามารถ ความสนใจตลอดภารกิจหลักของโรงเรียนทั้งนี้จำเป็นต้องใช้บุคลากรมีหน้าที่หลักหน้าที่สนับสนุนและหน้าที่บริการประกอบกันเสมอ
2. ติดตามและดูแลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างใกล้ชิดและสม่ำเสมอ โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าชัดเจน
3. นิเทศหรือให้ความช่วยเหลือสนับสนุนร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะบุคลากรปฏิบัติงาน
4. ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ กอปรทั้งใช้ผลการประเมินประกอบการวางแผน พิจารณาความดีความชอบหรือส่งเสริมให้มีความก้าวหน้า ทั้งนี้จำเป็นต้องบำรุงขวัญให้กำลังใจหรือเสริมแรงอย่างต่อเนื่องให้เหมาะสมและยุติธรรมโดยยึดระบบคุณธรรมเป็นสำคัญ
5. เงินหรืองบประมาณเป็น ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารผู้บริหารสามารถดำเนินการได้หลายอย่างเช่น
 - 5.1 วางแผนการใช้เงินหรืองบประมาณที่ได้รับ โดยยึดหลักในกิจกรรมที่มีผลใกล้กับตัวนักเรียนมากที่สุดก่อน ทั้งนี้ควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนด้วย
 - 5.2 วางแนวทางการได้มาซึ่งเงินนอกงบประมาณจากชุมชน หรือจากแหล่งอื่นหรือจากกิจกรรมของโรงเรียนเอง
 - 5.3 จัดระบบการเงินให้ถูกต้อง ตามระเบียบแบบแผน ให้บุคลากรรับทราบและมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยประเมินผลการใช้เงินหรืองบประมาณ

5.4 วัสดุอุปกรณ์ก็เช่นเดียวกับทรัพยากรอย่างอื่น ที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ นั่นคือ จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์คุ้มค่าและการใช้วัสดุอุปกรณ์เต็มทีหรือไม่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

สรุปได้ว่า ในการระดมทรัพยากรการศึกษาภายในสถานศึกษานั้นครูถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ เพราะ ต้องเป็นผู้มีหน้าที่ ในการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ดังนั้น ครูต้องมีความเข้าใจและเล็งเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่จะต้องนำมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาและจัดการศึกษาให้กับผู้เรียน

5.3 บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาในการมีส่วนร่วม ระดมทรัพยากรทางการศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือว่า มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา (คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2547, หน้า 19) เนื่องจากประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครูผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุ และหรือองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นกรรมการ และเลขานุการซึ่ง มีอำนาจหน้าที่ตาม มาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหาร ซึ่งงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดังนี้

5.3.1 กำกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบประกาศ คำสั่ง นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น

5.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการกิจการด้านต่างๆ ของสถานศึกษา

5.3.3 มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

5.3.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและการระดมทรัพยากรในโรงเรียนของรัฐตามงานบริหารในโรงเรียน 4 งาน ได้แก่ งานบริหารด้านวิชาการ งานบริหารด้านงบประมาณ งานบริหารด้านบุคลากรและการบริหารงาน

ทั่วไปคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทและหน้าที่ (ดุขฎฎฎ ฎฎฎ, 2551, หน้า 16-17) ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น

1.2 ให้ออกเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.3 รับทราบ และให้ออกเสนอแนะ เกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

2. ด้านงบประมาณ

2.1 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้ง การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

2.2 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการเงิน และการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา หรือปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับเรื่องนี้ตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ กำหนด

3. ด้านการบริหารงานบุคคล

ปฏิบัติตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ด้านการบริหารทั่วไป

4.1 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะ และให้คำปรึกษาในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของชุมชน และท้องถิ่น

4.2 รับทราบให้ความ เห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกิจการของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง นโยบาย และแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เมื่อสถานศึกษาไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ตลอดจน

นโยบายและแผนของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

4.3 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะ ะประสานส่งเสริม สนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งปกครองดูแลบำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษาตามที่กฎหมายระเบียบ ประกาศ กำหนด

4.4 ให้ความเห็นข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการออกระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ แนวปฏิบัติในการดำเนินงานด้านต่างๆ ของสถานศึกษา ตามที่กฎหมายระเบียบประกาศ กำหนด

4.5 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะและให้คำปรึกษาในการส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์กับสถานบันอื่นๆ ในชุมชนและท้องถิ่น

4.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาตามที่กฎหมายระเบียบประกาศให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ คณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทอย่างมากในการร่วมระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ลักษณะการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเป็นการระดมทรัพยากรทั้งจากภายนอกชุมชนและภายในชุมชน ทั้งในลักษณะของการขอบริจาค การจัดให้มีการทำบุญ เช่น การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน การแสดงพระธรรมเทศนาของพระที่มีชื่อเสียง หรือการเรียกรายเงินจากผู้ปกครองนักเรียนโดยตรง การประสานและการเป็นสื่อกลางระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การที่คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการปกครองภายในชุมชน และบางส่วนก็เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ทำให้มีโอกาสคลุกคลีกับประชาชนมาก (สุมาลี ทัศนิตทาง, 2550, หน้า 46-54)

ดังนั้นบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การประชาสัมพันธ์ ให้คนในชุมชนได้ทราบข่าวสาร และความก้าวหน้า ในการทำงานของโรงเรียน เช่น การประชาสัมพันธ์ถึงการพัฒนาโรงเรียนในด้านต่างๆ การจูงใจให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานมาเข้าเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ศุภร บุญราช (2544) ได้ศึกษา การปฏิบัติและคาดหวังเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่า ภาพรวมโรงเรียนประถมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการระดมทรัพยากร เพื่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาส่วนเรื่องที่มีการปฏิบัติอยู่ในอันดับสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ปัญหาของการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมโรงเรียนมีปัญหาอยู่ในระดับ ปานกลาง เรื่องที่มีปัญหาสามอันดับแรก คือ ปัญหาจากทรัพยากรด้านการเงิน ปัญหาจากทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ปัญหาจากทรัพยากรส่วนบุคคล โดยเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดการเป็นปัญหาอยู่ในอันดับสุดท้าย ส่วนความคาดหวังเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา พบว่า มาตรการในการระดมทรัพยากร ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นด้วยกับมาตรการในการระดมทรัพยากร และคาดหวังว่าสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่บังเกิดผลได้ ผลที่จะเกิดขึ้นใช้มาตรการในการระดมทรัพยากรคือบุคคล ชุมชน องค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา มากยิ่งขึ้น งบประมาณด้านการศึกษามีมากขึ้น คุณภาพการศึกษาของประเทศ จะดีขึ้น มาตรการอื่นๆ ที่ควรนำมาใช้ในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้แก่ควรมีค่าตอบแทนการยกเว้นหรือลดหย่อนเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลการศึกษานุเคราะห์กู้เงินจากสถาบันทางการเงิน ในอัตราดอกเบี้ยต่ำการยกย่องเชิดชูต่อสาธารณชน

สาวิตรี อุตมะ (2547) ได้ศึกษา สภาพและปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการ การศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 1) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ปฏิบัติการสอน 2) เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารเห็นว่าการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านทรัพย์สินอยู่ในระดับมาก ครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านบุคลากรไม่แตกต่างกัน

2. ผู้บริหารเห็นว่ามีปัญหาการระดมทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านบุคลากรอยู่ในระดับปานกลางผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนเห็นว่าปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านบุคลากรไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันเห็นว่าการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาโดยภาพรวม ด้านการจัดการและด้านการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กแต่ไม่แตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางไม่แตกต่างกัน

4. ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันเห็นว่าปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่แต่ไม่แตกต่างกับโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็กกับขนาดกลางไม่แตกต่างกัน

ทองสุข คุณมาศ (2547) ได้ศึกษาการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหาร การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปฏิบัติมากจำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านทรัพยากรการบริหารจัดการ ด้านทรัพยากรทางสังคม ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ อยู่ใน ระดับปฏิบัติปานกลางจำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านทรัพยากร ทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านทรัพยากรทางการเงิน และด้านทรัพยากรบุคคล ผลการเปรียบเทียบการระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถาน ศึกษา หัวหน้าวิชาการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งราย ด้านและโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกด้าน

สังวาลย์ วุฒิสเลา (2548) ได้ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุบลราชธานี

โดยภาพรวม มีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการบริหารทรัพยากรอาคาร สถานที่ ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล และด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ ตามลำดับ 2) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตามสถานภาพตำแหน่งระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้านโดยผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูผู้สอน 3) การเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตามขนาดโรงเรียนทั้งโดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบรายคู่ พบว่า ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็กมีการบริหารทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนขนาดกลางกับขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน

เฉลิมศรี หิมพานต์ (2550) ได้ศึกษาการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า 1) การระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่าไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อจำแนกตามที่ตั้งของโรงเรียนพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ปัญหาที่สำคัญในการระดมทรัพยากรจากท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจของชุมชนไม่เอื้ออำนวยในการระดมเงินทุน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ต่อเนื่อง และชุมชนไม่มีความพร้อม ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ การจัดอบรมวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน การวางแผนการใช้ทรัพย์สินของโรงเรียนร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนแก่ผู้เกี่ยวข้อง

เบญจวรรณ อุไรรัตน์ (2551) ได้ศึกษาการ ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหาร การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 4 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทรัพยากรบริหารจัดการ รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรวัสดุ-อุปกรณ์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านทรัพยากรการเงิน

2) ผลการเปรียบเทียบการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามขนาดสถานศึกษาและสถานภาพทาง ตำแหน่ง กรณีรายด้านพบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นางจริย เนืองเฉลิม (2546) ได้ทำการวิจัย เรื่อง สภาพการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ช่วยบริหารสถานศึกษาที่มีต่อสภาพการระดมทรัพยากร เพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมมีการระดมทรัพยากรอยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณา จากวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ แต่พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาจากขนาดโรงเรียนโดยโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาด กลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีความแตกต่างกัน

นันทยา โสภณสรัญญา (2552) ได้ศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษากลาง ผลการวิจัยพบว่า 1) การระดมทรัพยากรเพื่อ การจัดการศึกษาโดยภาพรวมและรายรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) เมื่อเปรียบเทียบการ ระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา จำแนกตามประเภทของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านในทุกประเภท และเมื่อเปรียบเทียบรายด้านระหว่างประเภทของ โรงเรียน พบว่า แตกต่างกัน 2 ด้าน คือ การระดมทรัพยากรทางวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้นและการ ระดมทรัพยากรทางสังคม กล่าวคือ การระดมทรัพยากรทางวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้นของโรงเรียน มัธยมศึกษาประจำจังหวัด มีค่าคะแนนสูงกว่าของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอและโรงเรียน มัธยมศึกษาประจำตำบล แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอกับ โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลสำหรับการระดมทรัพยากรทางสังคม พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา ประจำจังหวัด มีค่าคะแนนสูงกว่าของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ และโรงเรียนมัธยมศึกษา ประจำตำบล มีค่าคะแนนสูงกว่าของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ และ 3) ข้อเสนอแนะใน การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ได้แก่ การจัดจ้างครูต่างชาติ พัฒนาแหล่ง ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ร่วมกันรับผิดชอบทรัพยากรทางวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้น จัด กิจกรรมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และ การรู้จักดูแลรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ให้ดูดีอยู่เสมอ

ประเสริฐ วงศ์เสนา (2552) ได้ศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการบริหารการศึกษาศาสนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการบริหารการศึกษาศาสนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการบริหารการศึกษาศาสนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวม ด้านทรัพยากรทางการเงิน ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ด้านทรัพยากรทางสังคมและด้านทรัพยากรสารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านทรัพยากรมนุษย์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการบริหารการศึกษาศาสนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวม และทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการบริหารการศึกษาศาสนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวม และด้านทรัพยากรทางกายภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทรัพยากรทางการเงิน และด้านทรัพยากรสารสนเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านทรัพยากรมนุษย์ และด้านทรัพยากรทางสังคม ไม่แตกต่างกัน
5. ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการบริหารการศึกษาศาสนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Freitas (อ้างอิงใน สังวาลย์ วุฒิสเสลา, 2548, หน้า 65) ได้ศึกษาเพื่อประเมินผลของการลดอัตราค่าจ้าง การลดแหล่งทรัพยากรการเงินของโปรแกรมการเรียนรู้และการฝึกอบรมที่ปรึกษาในรูปแบบโรงเรียนรัฐบาลในรัฐแมินซาสเซตต์พบว่า ผลจากการลดแหล่งทรัพยากรทางการเงินที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษามีดังนี้คือ การลดอัตราค่าจ้างและเงินมีผลต่อมาตรฐานของกระบวนการควบคุมระบบโรงเรียนและยังมีผลด้านลบต่อคุณภาพของการเรียนรู้ในหลายๆโปรแกรมของโรงเรียนรัฐบาล

ซาง (Tsang, 2001, Abstract, อ้างอิงใน วีระวัชร สุทธนนท์, 2551, หน้า 31) ศึกษาการจัดสรรเงินงบประมาณด้านการศึกษาในประเทศจีนโดยมุ่งเน้นศึกษาการระดมทรัพยากรความเสมอภาคและประสิทธิภาพทางการศึกษาพบว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาเป็นอย่างมากจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการศึกษาหลายโครงการการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการลงทุนการศึกษาด้านความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องจัดปัญหาทางการศึกษาโดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน

จากการศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พอสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาของไทย พบปัญหาด้านความขาดแคลนงบประมาณ การระดมทรัพยากรมาใช้อย่างไม่มากพอ และขาดประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล ทั้ง ผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องในการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาตามหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมและหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องมีการสร้างเครือข่ายในชุมชนให้สังคม และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ควรเปิดโอกาสและหาวิธีการที่จะทำให้ประชาชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น รวมทั้งต้องมี การระดมทรัพยากร ทางบุคคล ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรทางสังคม ทรัพยากรทางวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น และทรัพยากรทางธรรมชาติเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหาร กำหนดแนวทางและแผนการดำเนินงานระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2 ตลอดจนทิศทางการระดมทรัพยากรที่ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสม และสามารถระดมทรัพยากรต่างๆ มาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ